ד"ר לוסי ליפקינד

חוברת בקרה למורה

מיפוי כיתתי ומעקב אישי

תופסים בהגה וקוראים

2010

הוצאת ספרים יסוד
www.yesod.co.il

תלמיד ניגש למבחן כאשר הוא מבין את הנלמד,
בטוח בידע שרכש ומוכן להראות אותו.

עפ"י בת-יעקב

שיטת התכנית "תופסים בהגה" ייחודית מבחינת שקיפותה הודות לכלי הבקרה שהיא מציעה למורה ולתלמיד. כל אחד משלבי הלמידה מסתיים במבחן. זאת כדי למנוע צבירת חסכים לימודיים. לאורך התכנית עורך המורה מבדקים אישיים קצרים לכל אחד מתלמידיו. באופן זה מתקבל מיפוי כיתתי מעודכן המהווה תשתית לתכנית קידום המתקשים.

הזמן המוקדש למבדק הוא "זמן איכות" למורה העובד בכיתה הטרוגנית. התכנית מציעה למורה אבחון פשוט וקל לביצוע, המשולב היטב בתהליך הלמידה ומקדם אותו.
כל הדרוש לאבחון נמצא בחוברות התלמיד. פרט לנוחיות המורה יש לכך יתרונות חשובים נוספים:

א) מודעותו של התלמיד למטרות הלימוד מתפתחת בהדרגה בכל שלב משלבי התהליך. תורם לכך גם המשוב לגבי הישגיו, הניתן בשפה המובנת לו (הבניית לומד עצמאי);

ב) הורי התלמיד (או כל גורם אחר המעורב בתהליך למידתו) **מקבלים דיווח שוטף ומעודכן לגבי התקדמותו.**

חשוב לציין כי חוברת הבקרה למורה אינה תחליף לאבחון מקצועי. בסוף החוברת ימצא המורה רשימת אבחונים מקיפים ומדויקים יותר.

מי רוצה להיבחן?

אחד העקרונות המובילים בתכנית הוא **למידה דרך הצלחות**, ומבחן הוא אחד הכלים החשובים לאספקת חוויות ההצלחה. התנאי לכך הוא עבודה הדרגתית, כלומר המעבר לשלב הבא מותנה בהצלחה מלאה בזה שקדם לו. לכן בנויה תכנית הלמידה משלבים קצרים הנחתמים במבחן.

בפילוסופיה הפדגוגית של בת-יעקב מוצאים את הרעיון: "**תלמיד מבקש להיבחן**". הילד לא יחשוש וירצה להיבחן אם המבחן ייהפך למשחק. הדבר בר ביצוע אם מתקיימים שני תנאים:

א. לתלמיד יש סיכוי גבוה להצליח במבחן;
ב. הבוחן אינו מוותר: מי שנכשל במבחן, ייבחן שנית ביום אחר.

הסיכוי להצלחה גדל כאשר התלמיד עצמו מעיד שהוא מוכן למבחן. קודם לכן ישחק עם חברו, יתכונן עד שיחוש בטוח בידע הדרוש **ורק אז יבקש מהמורה להיבחן**.

האבחון הוא **כלי ידידותי לבקרה עצמית של התלמיד ולהבנייתו כלומד עצמאי**, ובכך טמון ערכו; גם ילד צעיר מצליח להבין מהי מטרת הלימוד ועד כמה קרובים אליה הישגיו האישיים. מודעות מעין זו היא המניע המרכזי ל**יצירת מוטיבציה בלמידה**.

מבחן אישי הוא חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה, גם לתלמיד המתקשה. תלמיד כזה יקבל בעת המבדק את מלוא העידוד והתמיכה מהמורה. עם זאת ברישום התוצאות - הן בחוברת התלמיד הן בחוברת הבקרה - ישקף ציון המורה את הידע האמִתי של הלומד.

פירוט המבחנים*

I. **אותיות**: **פענוח והצפנה (הגייה וכתיבה) של 26 האותיות** (כולל אותיות בכפ"ש) עמ' 4

1. אותיות המציינות את עיצורי השפתיים (חוברת א', עמ' 37)
2. אותיות המציינות את עיצורי השיניים (חוברת א', עמ' 61)
3. אותיות המציינות את עיצורי הלשון (חוברת א', עמ' 85)
4. אותיות המציינות את עיצורי החך (חוברת א', עמ' 113)
5. אותיות המציינות את עיצורי הגרון (חוברת א', עמ' 133)
6. מבדק מסכם (חוברת א', עמ' 134-135)

II. **ניקוד: פענוח והצפנה (הגייה וכתיבה) של 14 סימני הניקוד** עמ' 9

1. תנועות ארוכות ושווא (חוברת ב', עמ' 33)
2. תנועות קצרות וחולם חסר (חוברת ב', עמ' 55)
3. תנועות חטופות (חוברת ב', עמ' 69)
4. מבדק מסכם (חוברת ב', עמ' 72-73)

III. **אוטומציה בפענוח יסודות הקריאה** עמ' 14

1. אותיות האלף-בית (חוברת ג', עמ' 11)
2. אותיות בכפ"ש (חוברת ג', עמ' 14)
3. סימני ניקוד (חוברת ג', עמ' 19)

IV. **צירופים: אוטומציה בפענוח רצף הצירופים של אותיות וסימני ניקוד** עמ' 16

1. צירופים של אותיות משתנות וסימן ניקוד קבוע (חוברת ג', עמ' 34)
2. צירופים של אות קבועה וסימני ניקוד משתנים (חוברת ג', עמ' 38, 40, 42)
3. צירופים של אותיות וסימני ניקוד משתנים (חוברת ג', עמ' 126)

V. **מילים: דיוק בקריאת מילים הבנויות מהצופן הבסיסי** (חוברת ג', עמ' 39-89) עמ' 19

VI. **אותיות סופיות: פענוח והצפנה של האותיות הסופיות** (חוברת ג', עמ' 110) עמ' 23

VII. **משפטים: דיוק ושטף בקריאת משפטים** (חוברת ד', עמ' 26) עמ' 26

VIII. **טקסט שלם: דיוק, שטף והבנה בקריאת קטע קצר** (חוברת ד', עמ' 61-62) עמ' 30

* בסוגריים רשומים מספרי העמודים בחוברת התלמיד.

כיצד נערך המבחן

המבחנים מועברים לפי סדר הופעתם של הנושאים בחוברת התלמיד. בהתאם לסדר זה מאורגנת גם חוברת הבקרה למורה. לפני כל מבחן רשומות בה הנחיות מפורטות לגבי נוהלי ההעברה והרישום. כל מבחן מתבצע באופן אינדיבידואלי, ותוצאותיו נרשמות בחוברת הבקרה למורה.

כפי שצוין לעיל, כל מבחן נמצא בעמוד המיועד לכך בחוברת התלמיד. המורה חותם בסיום מוצלח של מבחן, וכך מאפשר לכל גורם חינוכי נוסף המתעניין בהתקדמותו של התלמיד, להיות מעורה במצבו. אם התלמיד לא השיג שליטה בחומר הנבחן, תישאר משבצת ריקה במקום המיועד לסימון המורה, עד לרגע שיופגן הידע. נוהל רישום זה תואם את הגישה הפדגוגית של התכנית: ללמד דרך הצלחות.

תלמיד שהצליח במשימות המבחן, עובר לשלב הבא של התכנית. מי שלא הצליח, המורה ימשיך להקנות לו ידע בפרק זה של הלימוד, ויבחן אותו שוב בהמשך. לכן יש שני העתקים לכל דף אבחון בחוברת הבקרה - כדי לאפשר למורה בדיקה חוזרת ורישום אישי ומדוקדק לגבי התלמידים המתקשים.

I. אותיות: פענוח והצפנה (הגייה וכתיבה)

נושאי האבחון	המבחן בחוברת התלמיד
1. אותיות המציינות את עיצורי השפתיים	חוברת א', עמ' 37
2. אותיות המציינות את עיצורי השיניים	חוברת א', עמ' 61
3. אותיות המציינות את עיצורי הלשון	חוברת א', עמ' 85
4. אותיות המציינות את עיצורי החך	חוברת א', עמ' 113
5. אותיות המציינות את עיצורי הגרון	חוברת א', עמ' 133
6. מבדק מסכם (26 האותיות)	חוברת א', עמ" 134-135

הנחיות להעברת המבחנים ולרישום התוצאות

באבחונים אלה נבדקת השליטה ב-26 האותיות (כולל אותיות בכפ"ש): הגיית העיצור לאות וכתיבת האות. ששת המבחנים מתלווים לתהליך הקניית האותיות לפי החוברת הראשונה של התלמיד. התהליך **מחולק לחמישה שלבים** בהתאם לשיטת הלימוד בתכנית. **חשוב לבחון כל תלמיד בסיום כל אחד מפרקי הלימוד** (אין לדחות את כל המבחנים לסיום התהליך!).

במבחן החמישי - בתום הלימוד של קבוצת האותיות האחרונה - ייבדק התלמיד גם במבחן האותיות המסכם (מבדק מספר 6 - הטור השמאלי בעמ' 5 ו-7 בחוברת הבקרה).

השליטה באותיות נבחנת בכל אחד מחמשת המבחנים באמצעות שני מבדקים קצרים הנמצאים באותו עמוד בחוברת התלמיד: מבחן **פענוח** (הגייה) האותיות ומיד אחריו - מבחן **הצפנה** (כתיבה).

פענוח: המורה מצביע על האות בעמוד המתאים בחוברת התלמיד. על התלמיד להגות את עיצור האות (צליל בודד, לא צירוף! - לדוגמה: **b**, ולא **ba**). בעבור תשובה נכונה המורה כותב **V** במשבצת מתחת לאות; בעבור תשובה לא נכונה - לא יסומן דבר בחוברת התלמיד.

התוצאות הנצפות תירשמנה **בחוברת הבקרה של המורה** (עמ' 5 ו-7) באופן הבא: בעבור תשובה הנכונה המורה כותב **V** במשבצת תחת אות היעד, ואילו התשובה השגויה נרשמת כפי שאמר אותה הנבחן.

הצפנה: המורה מצביע על תמונה ומבקש מתלמיד להגיד את המילה המתאימה ואת הצליל הפותח במילה (עיצור: **פרפר** - **p**). אם התלמיד מתקשה בשיום התמונה או בהגיית העיצור, יהגה אותם המורה בעצמו. על התלמיד לכתוב את האות במשבצת מתחת לתמונה. בודקים את צורת האות ואת כיוון כתיבתה.

בחוברת התלמיד יכתוב המורה **V** ליד האות שנכתבה נכון, ולא יכתוב דבר במקרה של שגיאה.
בחוברת הבקרה (עמ' 6 ו-8) יסומנו התשובות ב-**V** או ב- **X** .

במבחן המסכם (מספר 6) ייבדק פענוח האותיות בלבד.

פענוח האותיות (הגייה)

	1						2						3						4						5				6
שם התלמיד/ה	עיצורי השפתיים						עיצורי השיניים						עיצורי הלשון						עיצורי החך						עיצורי הגרון				26
	בּ	ב	ו	מ	פּ	פ	שׂ	שׁ	ס	ז	צ	ל	נ	ד	ת	ט	כּ	כ	ק	ג	י	ר	ח	ה	ע	א			האותיות

הצפנת האותיות (כתיבה)

	1						2						3						4						5			
שם התלמיד/ה	עיצורי השפתיים						עיצורי השיניים						עיצורי הלשון						עיצורי החך						עיצורי הגרון			
	ב	ב	ו	מ	פּ	פ	ש	שׂ	ס	ז	צ	ל	נ	ד	ת	ט	כּ	כ	ק	ג	י	ר	ח	ה	ע	א

פענוח האותיות (הגייה)

	1						2						3						4						5				6
שם התלמיד/ה	עיצורי השפתיים						עיצורי השיניים						עיצורי הלשון						עיצורי החך						עיצורי הגרון				26 האותיות
	בּ	ב	ו	מ	פּ	פ	שׂ	שׁ	ס	ז	צ	ל	נ	ד	ת	ט	כּ	כ	ק	ג	י	ר	ח	ה	ע	א			

הצפנת האותיות (כתיבה)

	1						2						3						4						5			
שם התלמיד/ה	עיצורי השפתיים						עיצורי השיניים						עיצורי הלשון						עיצורי החך						עיצורי הגרון			
	ב	ב	מ	פּ	פ	פ	ש	שׂ	ס	ז	צ	ל	נ	ד	ת	ט	כּ	כ	ק	ג	י	ר	ח	ה	ע	א

II. סימני ניקוד: פענוח והצפנה (הגייה וכתיבה)

נושאי האבחון	מבחן בחוברת התלמיד
1. סימני הניקוד לתנועות הארוכות ולשווא	חוברת ב', עמ' 33
2. סימני הניקוד לתנועות הקצרות ולחולם החסר	חוברת ב', עמ' 55
3. סימני הניקוד לתנועות החטופות	חוברת ב', עמ' 69
4. מבדק מסכם	חוברת ב', עמ' 72-73

הנחיות להעברת המבחנים ולרישום התוצאות

במבחנים אלה נבדקת השליטה ב-14 סימני הניקוד (כולל סימני הניקוד לתנועות החטופות): הגיית התנועה (הצליל) וכתיבת סימן הניקוד. ארבעת המבחנים מתלווים לתהליך הקניית הניקוד לפי החוברת השנייה של התלמיד. היא **מחולקת לשלושה שלבים** בהתאם לשיטת הלימוד בתכנית. **חשוב לבחון כל תלמיד בסיום כל אחד מפרקי הלימוד** (אין לדחות את כל המבחנים לסיום התהליך!).

במבחן השלישי - בסיום הלימוד של סימני הניקוד לתנועות החטופות - ייבדק התלמיד גם במבחן הניקוד המסכם (בטור השמאלי בעמ' 10 ו-12 בחוברת הבקרה).

בדומה לאותיות, נבחנת השליטה בסימני הניקוד בכל אחד משלושת המבחנים באמצעות שני מבדקים קצרים הנמצאים באותו עמוד בחוברת התלמיד: תחילה מבחן **פענוח** סימני הניקוד (הגייה), ומיד אחריו - מבחן ה**הצפנה** (הכתיבה).

פענוח: המורה מצביע על סימן הניקוד בדף המבחן בחוברת התלמיד. על התלמיד להגות את התנועה (צליל בודד, לא צירוף! - לדוגמה: A עבור קמץ). בעבור תשובה נכונה המורה כותב **V** במשבצת מתחת לאות; בעבור תשובה שגויה לא יסומן דבר בחוברת התלמיד.

התוצאות הנצפות תירשמנה בחוברת הבקרה של המורה באופן הבא:
בעבור תשובה נכונה יכתוב המורה **V** במשבצת תחת סימן הניקוד הנבדק, ואילו התשובה השגויה תיכתב כפי שנאמרה על ידי הנבחן.

הצפנה: המורה מצביע על תצלום הילד ההוגה תנועה ומבקש מתלמיד להגות צליל כמוהו (לדוגמה: התנועה U). אם התלמיד מתקשה בהגיית התנועה לפי התמונה, יהגה אותה המורה בעצמו. על התלמיד לכתוב את סימן הניקוד במשבצת מתחת לתמונה. נבדקים צורת סימן הניקוד וכיוון כתיבתו.

בחוברת התלמיד יכתוב המורה **V** תחת סימן הניקוד שנכתב נכון, ולא יכתוב דבר אם התלמיד טעה.
בחוברת הבקרה של המורה תסומנה התשובות ב-**V** או ב- **X** עמ' 11 ו-13.

במבחן המסכם (מספר II - 4) נבדק פענוח סימני הניקוד בלבד.

פענוח סימני הניקוד (הגייה)

4	3			2					1					
14 סימני הניקוד	תנועות חטופות			תנועות קצרות וחולם חסר					תנועות ארוכות ושווא					
	◌ְ	◌ֲ	◌ֱ	◌ָ	◌ַ	◌֑	◌ֶ	◌ֵ	◌ְ	◌ִ	◌ֻ	◌ֹ	◌֚	◌ָ

הצפנת סימני הניקוד (כתיבה)

	1						2						3		
	תנועות ארוכות ושווא						תנועות קצרות וחולם חסר						תנועות חטופות		
שמות התלמידים	ד	⠒	⠳	⠳⠂	⠳⠄	⠳⠆	⠤	⠒	⠳	⠳⠂	⠳⠄	⠳⠆	⠤⠒	⠒⠒	⠳⠒

פענוח סימני הניקוד (הגייה)

	1						2						3			4
	תנועות ארוכות ושווא						תנועות קצרות וחולם חסר						תנועות חטופות			14 סימני הניקוד
שמות התלמידים	ד	◌ְ	◌ָ	◌ֹ	◌ִ	◌ֵ	◌ַ	◌ֶ	◌ָ	◌ֹ	◌ַ	◌ָ	◌ַ	◌ָ	◌ָ	

הצפנת סימני הניקוד (כתיבה)

	1						2						3		
	תנועות ארוכות ושווא						תנועות קצרות וחולם חסר						תנועות חטופות		
שמות התלמידים	ד	◌ְ	◌ֹו	◌ֹ	◌ִי	◌ְ	◌ַ	◌ָ	◌ֹ	◌ֻ	◌ִ	◌ֶ	◌ֲ	◌ֳ	◌ֱ

III. אוטומציה בפענוח יסודות הקריאה

נושאי האבחון	המבחן בחוברת התלמיד
1. אותיות הא"ב + שִׁי"ן (שמאלית)	חוברת ג', עמ' 11
2. אותיות בכפ"ש	חוברת ג', עמ' 14
3. סימני ניקוד	חוברת ג', עמ' 19

את מבחני האוטומציה יש להעביר אך ורק אחרי הצלחה במבחני הפענוח הקודמים. הם נערכים לקראת התרגול בפענוח הצירופים בתחילת העבודה בחוברת השלישית של התלמיד. אבחון ייחודי זה מועבר באמצעות שלושה דפי בקרה בנוסח מקורי הבודקים את הבקיאות בפענוח (עמ' 11, 14 ו-19 בחוברת השלישית).

לדפי אבחון אלו מטרה ייחודית: הם מראים **לא רק שליטה לעומת אי-שליטה, אלא גם את מידת השליטה** בנושא הנבחן.

משמאל לטור האותיות או סימני הניקוד הנבדקים יש ארבעה טורים נוספים: "**נכון ומיד**", "**נכון, אך לא מיד**", "**נכון אחרי תיקון עצמי**" ו"**לא נכון**":

מי מצליח לדייק?

הגיתי עיצור	נכון ומיד	נכון, אך לא מיד	נכון, אחרי תיקון עצמי	לא נכון
בִּ	✔			
ב		✔		

מהלך הבדיקה: המורה מצביע על האותיות או על סימני הניקוד לפי סדר הופעתם. הנבחן הוגה צליל, והבוחן רושם **V** בטור המתאים.

ההישג הנדרש במבחנים מסוג זה: ההישג הרצוי הוא מענה מידי ונכון (טור ראשון); הישג המינימום הוא מענה נכון אחרי השתהות קלה (טור שני). זו הדרישה המינימלית ואין לוותר עליה.

אם הישגיו של התלמיד היו על פי הנדרש (כלומר, סומן **V** רק בשני הטורים מימין), יכתוב המורה **V** בחוברת הבקרה שלו. אם הישגי התלמיד יהיו מתחת לנדרש, ייכתב **X** בחוברת הבקרה. התלמיד ימשיך לתרגל את החומר ויבקש מבחן חוזר.

עבור תלמידים אחדים דורשים תהליכי האוטומטיזציה תקופה ממושכת של תרגול והבשלה. אופיינית להם קריאה איטית, הברתית-מצרפת, אף אם רכשו פענוח מדויק של אותיות וסימני ניקוד. הניסיון מלמד כי **אימון ואבחון בפענוח שוטף (ולא רק מדויק) של הצופן הפונטי מסייע להגביר את קצב הקריאה ואת השטף שלה.** לכן יפעיל המורה שיקול דעת מקצועי וימשיך לעודד תלמידים אלה לשפר את הישגיהם בפענוח אוטומטי של האותיות וסימני הניקוד.

אוטומציה בפענוח יסודות הקריאה

	1	2	3
שם התלמיד/ה	22 אותיות א"ב + שִׁי"ן	8 אותיות בכפ"ש	סימני הניקוד

IV. צירופים: פענוח רצף הצירופים של אותיות וסימני ניקוד

נושאי האבחון	המבחן בחוברת התלמיד
1. צירופים של אותיות משתנות וסימן ניקוד קבוע	חוברת ג', עמ' 34
2. צירופים של אות קבועה וסימן ניקוד משתנה	חוברת ג', עמ' 38, 40, 43
3. צירופים של אותיות וסימני ניקוד משתנים	חוברת ג', עמ' 126

1. צירופים של אותיות משתנות וסימן ניקוד קבוע - אָ בָּ בֶ גָ דָ וָ

במבחן זה (חוברת ג' עמ' 34) יש לסמן ✔ בטור "נכון" או "לא נכון" בחוברת התלמיד, בהתאם לתשובות הנבחן. המורה יסמן ✔ בחוברת הבקרה שלו (עמ' 17, טור 1) רק אם כל תשובותיו של התלמיד היו נכונות. במקרה אחר יסומן **X** , ועל התלמיד לבקש מבחן חוזר אחרי תרגול נוסף.

קשיים המתגלים במבדק צירופים זה מעידים בעיקר על הצורך בהשגת שליטה בפענוח **האותיות**.

2. צירופים של אות קבועה וסימן ניקוד משתנה - דִ דֵ דֹ דֻ דָ דְ

המבחן מועבר באמצעות עמ' 38, 40 ו-42 בחוברת השלישית. המורה מצביע על הצירופים בזה אחר זה, בשני הטורים, והתלמיד הוגה הברות (עיצור ותנועה מצורפים). אם התלמיד טועה, יחזיר אותו הבוחן לתחילת הטור. (אפשר לחזור לתחילת הטור פעם אחת בלבד; אם טעה שוב, ייבחן שנית ביום אחר.) תלמיד שהצליח, יקיף את ההיגד המתאים לו בתחתית העמוד("אני יודע" / "אני יודעת"), והמורה יסמן ✔ בסמוך. אם הנבחן לא הצליח, אין מסמנים דבר ב**חוברת התלמיד** - על התלמיד לבקש מבחן חוזר.

ב**חוברת הבקרה** (עמ' 17-18, טור 2) יסמן המורה ✔ או **X** עבור כל אחד משלושת העמודים שצויינו לעיל, בהתאם לתוצאות המבדק - סך הכול שלושה סימנים לתלמיד במבדק אחד.

קשיים המתגלים במבדק הצירופים עם סימני הניקוד המשתנים מעידים בעיקר על הצורך בהשגת שליטה בפענוח **סימני הניקוד**.

3. צירופים של אותיות וסימני ניקוד משתנים - אַ בִּי בוּ גָ דְ וו

אבחון הצירופים עם שני המשתנים - האות וסימן הניקוד - דורש רמה תובענית למדי של אוטומציה בפענוח אבני היסוד. מומלץ להשתמש בו מאוחר יותר - אחרי ההצלחה בקריאת מילים הבנויות מהצופן הבסיסי, מהאותיות הסופיות ומהאותיות השותקות. **חוברת התלמיד** מְספקת תרגול מתאים לקראת שלב זה של הַבְנָיַת הקורא ומאותתת למורה על העיתוי הנכון: בסוף החוברת השלישית.

הנבחן והבוחן עובדים לפי ההנחיות בעמ' 126 בחוברת התלמיד. אפשר לחזור לתחילת שורה פעמיים לכל היותר. ב**חוברת התלמיד** יש מקום לחתימת המורה, וב**חוברת הבקרה** (עמ' 17-16, טור 3) יכתוב המורה מספר 1, 2 או 3 - כמספר הפעמים שנדרשו לפענוח של השורה ללא טעות. בכל מצב אחר ייכתב **X**. מאחר שבמבחן זה יש ארבע שורות צירופים, יתקבלו ארבעה ציונים, לדוגמה:

אותיות וסימני ניקוד משתנים
1. X 1, 2

רישום כזה ישקף את מידת ההצלחה של הנבחן בכל שורה של המבדק. התלמיד ייבחן שוב - עד שלא יהיה לו אף X.

פענוח הצירופים

3	2	1	
אותיות וסימני ניקוד משתנים	אות קבועה וסימן ניקוד משתנה	אותיות משתנות וסימן ניקוד קבוע	שם התלמיד/ה

פענוח הצירופים

	1	2	3
שם התלמיד/ה	אותיות משתנות וסימן ניקוד קבוע	אות קבועה וסימן ניקוד משתנה	אותיות וסימני ניקוד משתנים

V. מילים: דיוק בקריאת מילים הבנויות מהצופן הבסיסי

חוברת ג', עמ' 39-89

זהו השלב שבו נבדקת השליטה בקריאת מילים מבודדות מהקשר, דהיינו היכולת לגלות מילה כתובה. הכוונה למילים הבנויות מהצופן הבסיסי שנלמד עד כה: 26 האותיות ו-14 סימני הניקוד. הצופן הבסיסי לא כולל אותיות סופיות, אותיות שותקות, פתח גנוב ואלמנטים נוספים שיילמדו בהמשך.

למבדק זה יבחר המורה את המילים מעמ' 39-89 שבחוברת השלישית: המורה יכסה את התמונות המבארות את פירושי המילים ויצביע על מילים בנות הברה אחת (כמו תִּיק), בנות שתי הברות (כמו יַלְ-קוּט או אַרְ-נָק) ובנות שלוש או יותר הברות (מִסְ-פָּ-רֵק) - כארבע מילים בכל הקטגוריה (12 מילים סה"כ). התלמיד קורא את המילה לפי ההברות או בשלמותה - כרצונו. אחרי שקרא, יבקש ממנו המורה להצביע על התמונה המתאימה למילה. אם המילה לא מוכרת לילד, יצביע המורה על התמונה.

במבחן זה נבדקים **דיוק** ו**ביטחון** בקריאת המילים: המורה יקיף ב**חוברת התלמיד** את המילים שנקראו במדויק, ויציין ב**חוברת הבקרה** שלו (עמ' 20-21) את מספר המילים מכל קטגוריה שקרא התלמיד במדויק. אחרי כל ציון מספרי יוסיף המורה אחת משתי המילים: *בטוח / מהסס*. לדוגמה:

מילים בנות הברה אחת	מילים בנות שתי הברות	מילים בנות שלוש הברות או יותר
4 בטוח	4 בטוח	2 מהסס מעט

ציונים אלו מעידים כי הנבחן קרא נכונה ארבע מתוך ארבע מילים חד-הברתיות, כך גם במילים דו-הברתיות ובשתיים מתוך ארבע מילים ארוכות יותר.

הישג המינימום במבחן זה הוא 4-3-2: קריאה נכונה של ארבע מתוך ארבע מילים חד-הברתיות, שלוש מתוך ארבע מילים דו-הברתיות ולפחות שתיים מתוך ארבע מילים ארוכות יותר. הקריאה יכולה להיות מצרפת, אך חשוב שתהיה מדויקת ובטוחה יחסית.

תלמיד שהישגיו נמוכים ילמד בקצב אישי במסגרת פרטנית או בקבוצה קטנה. לבניית התכנית המותאמת יסתייע המורה בפרק 2 במד"ל, סעיף ו' : "למידה על בסיס הגישה הדיפרנציאלית". עמ' 22 **בחוברת הבקרה** מיועד לתכנון עבודה פרטנית.

המורה יזכור ש**לשלב הגילוי של מילה כתובה יש חשיבות מכרעת בהבניית הקורא העצמאי**. תלמידים רבים "נתקעים" בקריאה מצרפת, איטית ולא מדויקת הפוגעת בהבנת הנקרא וגורמת לרתיעה מהקריאה. אחת הסיבות העיקריות לכך היא דילוג על השלב של קריאת מילים בודדות וחשיפה מוקדמת מדי למשפטים ארוכים ולקטעי קריאה. כאשר תלמיד שלא מצליח לקרוא מילים בודדות בביטחון וקצב סבירים נדרש לקרוא טקסט, קריאתו תהיה לרוב מהססת ומנחשת.

אוטומציה בפענוח מילים ללא תמיכת הקשר היא תנאי ראשון לקריאה שוטפת ולהבנת הנקרא.

דיוק בקריאת מילים

3	2	1	
מילים בנות שלוש הברות או יותר	מילים בנות שתי הברות	מילים בנות הברה אחת	שם התלמיד/ה

דיוק בקריאת מילים

	1	2	3
שם התלמיד/ה	מילים בנות הברה אחת	מילים בנות שתי הברות	מילים בנות שלוש הברות או יותר

תכנון עבודה פרטנית

VI. אותיות סופיות: פענוח, הצפנה וקריאת מילים

חוברת ג': עמ' 91, 95, 99, 103, 107, 110

התלמידים ייבדקו קודם בשליטה באותיות הסופיות - פענוח והצפנה (עמ' 110 בחוברת התלמיד) - בדומה לאבחוני האותיות בחוברת הראשונה (ראו את המבחן הראשון בחוברת הבקרה, עמ' 4-8). בחוברת התלמיד יסמן המורה **V** בעבור הגיית העיצור הנכונה ובעבור כתיבת האות התאימה לעיצור בחוברת הבקרה תסומנה הגיית האות וכתיבתה ב-**V** או ב-**X**.

לאחר מכן יתבקש הנבחן לקרוא את שמונה המילים הרשומות בעמ' 91, 95, 99, 103 ו-107: המורה יכסה את התמונות המסייעות לפירוש, ויצביע על המילים בזו אחר זו. בחוברת התלמיד הוא יסמן ב-**V** את המילים שנקראו בצורה מדויקת, וירשום את מספרן תחת אות היעד בחוברת הבקרה שלו. רצוי להוסיף הגדרה מילולית לגבי מידת הביטחון בקריאה: בטוח / מהסס.

הרישום הבא:

ף
✔ - X - 7 בטוח

יפורש כדלקמן:

- הגה נכון את העיצור;
- טעה בכתיבת האות;
- קרא נכון 7 מילים מתוך 8.

הישג המינימום במבחן הנוכחי הוא ✔ -✔ -6 בכל אחד מהטורים, דהיינו:
א) שליטה מלאה בפענוח האותיות הסופיות ובכתיבתן;
ב) קריאה מדויקת של לפחות שש מילים מתוך שמונה.

הקריאה עדיין יכולה להיות מצרפת, אולם בשלב זה התלמיד מצופה להפגין ביטחון סביר בפענוח מילים ללא הקשר.

חלק זה של המבדק חשוב במיוחד עבור התלמידים שהתקשו במבחן הקודם הבודק גילוי מילה כתובה. האבחון הקפדני במנות קטנות של ידע מהווה עבורם ציר של התכנית האישית המדורגת.

לבניית התכנית המותאמת יסתייע המורה בפרק 2 במד"ל, סעיף ו' "למידה על בסיס הגישה הדיפרנציאלית".

אותיות סופיות (פענוח, הצפנה וקריאת מילים)

שם התלמיד/ה	ם	ן	ך	ף	ץ

מבחן חוזר

אותיות סופיות (פענוח, הצפנה וקריאת מילים)

שם התלמיד/ה	ם	ן	ך	ף	ץ

VII. משפטים: דיוק, שטף והבנה בקריאת משפטים

חוברת ג', עמ' 126

לנוחיות המורה נערך מבדק זה במשולב עם אבחון הצירופים ברמה השלישית (ראו הנחיות בעמ' 16 של חוברת בקרה זו).

הנבחן מבצע את המשימות לפי ההוראות בעמ' 126: מפענח את הצירופים, קורא בקול את המשפטים ומסמן ✔ במשבצת המתאימה. הבוחן מתרשם מרמת הדיוק והשטף בקריאת המשפטים ומהבנת תוכנם.

חתימת המורה בחוברת התלמיד מתייחסת לדיוק בפענוח הצירופים בלבד, ואילו בחוברת הבקרה שלו רושם המורה את הציונים עבור שני המבחנים:

א) <u>פענוח צירופים של אות וסימן ניקוד משתנים</u> (הרישום בטור השלישי בעמ' 17-18 הנ"ל);
ב) <u>קריאת משפטים</u> (הרישום בעמ' 27-28 בהמשך).

במהלך המבדק קורא התלמיד 11 משפטים הנמצאים בעמ' 126 בחוברת שלו. המשפטים מהווים **טקסט מפעיל** המשקף באופן ברור את הבנת התוכן הנקרא. בהערכת הקריאה של המשפטים המורה מתייחס לנתונים הבאים:

- <u>מספר המשפטים שנקראו במדויק</u> (**כל** המילים במשפט נקראו במדויק);
- <u>מידת שטף הקריאה</u> (✔ במקום המתאים: **קריאה שוטפת** - קורא מילים בשלמותן; **שטף חלקי** - כמחצית המילים נקראות בשלמותן, **קריאה מצרפת** - קורא מילים הברה-הברה);
- <u>מספר המשפטים שהבין באופן עצמאי, ללא תיווך המורה</u>.

לדוגמה:

קריאה מדויקת	קריאה מצרפת	שטף חלקי	קריאה שוטפת	הבין את תוכן המשפט
10		✔		9

פירוש הציונים:

- התלמיד קרא במדויק 10 מתוך 11 משפטים;
- התלמיד נמצא בשלב המעבר מקריאה מצרפת לקריאה שוטפת, והדבר מתבטא בקריאה שוטפת יותר של מילים שכיחות ושל חלקי משפט החוזרים על עצמם;
- התלמיד הבין 9 משפטים ללא עזרת המורה.

בחלק זה של התכנית מתרחש מעבר הדרגתי ושונה מתלמיד לתלמיד לקריאה שוטפת יותר, אך קריאה מצרפת היא עדיין שלב לגיטימי בהתפתחות הקורא. אם קריאת המשפטים הברתית והסננית מאוד, יש להמשיך ולתרגל את האוטומציה בפענוח היסודות, הצירופים והמילים.

קריאת משפטים

שם התלמיד/ה	קריאה מדויקת	קריאה מצרפת	שטף חלקי	קריאה שוטפת	הבין את תוכן המשפט

קריאת משפטים

שם התלמיד/ה	קריאה מדויקת	קריאה מצרפת	שטף חלקי	קריאה שוטפת	הבין את תוכן המשפט

תכנון עבודה פרטנית

VIII. דיוק, שטף והבנה בקריאת קטע קצר

חוברת ד', עמ' 61-62

התלמיד מתבקש לקרוא קטע סיפורי קצר - כ-10 שורות - מעמ' 61 או 62.

בהערכת הקריאה של הנבחן יתייחס המורה לנתונים הבאים:

- **דיוק הקריאה:** גבוה - מדייק לכל אורך הקריאה.
  בינוני - מדייק לרוב.
  נמוך - אינו מדייק.

- **שטף הקריאה:** גבוה - קורא בשטף.
  בינוני - קריאתו שוטפת לרוב.
  נמוך - קריאתו אינה שוטפת.

- **התייחסות לסימני הפיסוק בקריאה:**
  מתייחס - עוצר בסימני הפיסוק וקורא קריאה מוטעמת.
  אינו מתייחס - קורא ללא עצירה וללא הטעמה.

המורה יציין ✔ במקום המתאים בחוברת הבקרה שלו.

קריאת קטע קצר

שם התלמיד/ה	דיוק בקריאה			שטף קריאה			סימני פיסוק	
	גבוה	בינוני	נמוך	גבוה	בינוני	נמוך	מתייחס	אינו מתייחס

מבחן חוזר

קריאת קטע קצר

שם התלמיד/ה	דיוק בקריאה			שטף קריאה			סימני פיסוק	
	גבוה	בינוני	נמוך	גבוה	בינוני	נמוך	מתייחס	אינו מתייחס